

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره دکتری باستانشناسی

کمیته تخصصی تاریخ
شاخه باستانشناسی

گروه علوم انسانی

مصوب سیصد و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

مورخ ۱۳۷۴/۷/۳۰

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره دکتری باستانشناسی

کمیته تخصصی: تاریخ

شاخه: باستانشناسی

کدرشته:

گروه: علوم انسانی

رشته: باستانشناسی

دوره: دکتری

شورای عالی برنامه ریزی درسی و پنجمین جلسه مورخ ۱۳۷۴/۷/۳۰ براساس طرح دوره دکتری باستانشناسی که توسط گروه علوم انسانی شورای عالی برنامه ریزی تهیه شده و به تأیید این گروه رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرد و مقرر می دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره دکتری باستانشناسی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجراست.

الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره می شوند.

ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و براساس قوانین تأسیس می شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی میباشند.

ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) از تاریخ ۱۳۷۴/۷/۳۰ کلیه دوره های آموزشی و برنامه های مشابه مؤسسات آموزشی در زمینه دکتری باستانشناسی در همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی مذکور در ماده ۱ منسوخ می شوند و دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی یاد شده مطابق مقررات می توانند این دوره را دایر و برنامه جدید را اجرا نمایند.

ماده ۳) مشخصات کلی و برنامه درسی و سرفصل دروس دوره: دکتری باستانشناسی در سه فصل جهت اجرا به وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ می شود.

رأی صادره سیصد و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ
۱۳۷۴/۷/۳۰ در خصوص برنامه آموزشی دکتری باستانشناسی

(۱) برنامه آموزشی دوره دکتری باستانشناسی که از طرف گروه
علوم انسانی پیشنهاد شده بود با اکثریت آراء بتصویب رسید.
(۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجراست.

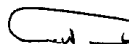
رأی صادره سیصد و پنجمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۴/۷/۳۰ در مورد برنامه آموزشی
دوره دکتری باستانشناسی صحیح است بمورد اجرا گذاشته شود.

سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی
مورد تأیید است.

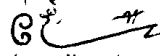
مورد تأیید است.

دکتر علی شریعتمداری

سرپرست گروه علوم انسانی

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت اجرا ابلاغ می شود.

سید محمد کاظم نائینی

دبیر شورای عالی برنامه ریزی

بسمه تعالی

مشخصات کلی برنامه آموزشی دوره دکتری باستانشناسی

۱- مقدمه :

از تاسیس گروه باستانشناسی در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد در دانشگاه تهران بیش از پنجاه سال می گذرد . در این مدت تغییرات و تحولات عظیمی در زمینه های آموزشی ، کاوشهای باستانشناسی ، مرمت و حفاظت و احیا بناهای تاریخی و اشیاء فرهنگی و شیوه های معرفی آنها بوجود آمده و حفاریهای باستانشناسی بسیاری از زوایای تاریک تاریخ ملل را روشن نموده است . در طول یکصد سال اخیر بسیاری از مکانهای باستانی مشرق زمین به خصوص ایران عمدتاً به وسیله دانشمندان غربی مورد کاوش قرار گرفته و آثار و اشیاء بیشماری نیز به غارت رفته که موزه های مهم آمریکا و اروپا را مزین کرده است . هر چند باید اذعان کرد که مطالعات علمی دقیقی نیز به وسیله بعضی از کاوشگران و هیئتهای خارجی انجام گرفته که نتیجه آنها در تدوین هزاران جلد کتاب و نشریات گوناگون باستانشناسی ایران و خاورمیانه ثبت شده است .

بعد از انقلاب شکوهمند اسلامی به دلیل مشکلات فراوان آنچنانکه انتظار میرفت علم باستانشناسی جایگاه مخصوص خود را پیدا نکرده و تا زمان تصویب کارشناسی ارشد آن در دانشگاه تربیت مدرس دوره فترت هشت ساله ای را طی کرد هر چند که سازمان میراث فرهنگی که عهده دار امور باستانشناسی کشور است با تمام تلاش به فعالیت مشغول بوده است ولی به نظر می رسد که

برای کشوری که تاریخ هزاران ساله دارد و شکوفاترین آثار تمدن انسانی را نیز در خود جای داده است جای بسی تاسف باشد که بجای فعالیت محققان باستانشناس و دانشمندان این رشته ، حفاریهای قاچاق اماکن باستانی انجام پذیرد و به غارت آثار ارزشمند مدنی منتهی شود .

آیات مبارکه قرآن کریم و همچنین احادیث معتبری اهمیت شناخت آثار پیشینیان و عبرت گیری از آنها را گوشزد می نماید و منزلت ویژه ای به تاریخ و گذشته اقوام می بخشد . حال با توجه به موارد فوق ، لزوم ایجاد دوره دکتری باستانشناسی با تکیه بر امر تحقیق و پژوهش بیش از پیش احساس می گردد . چنانکه کشورهایی مثل هندوستان ، پاکستان و ترکیه قریب دهها سال است که دوره دکتری باستانشناسی دایر کرده اند ولی کشور جمهوری اسلامی ایران با همه غنای آثاری که در آن وجود دارد فاقد دوره دکتری رشته باستانشناسی می باشد .

نکته ای که ذکر آن در اینجا لازم است ویژگی برنامه آموزشی دانشجویان رشته دکتری در ایران است که ذیلاً ارائه می گردد . بر اساس این برنامه هر دانشجو می تواند با همکاری استاد راهنما و پس از هماهنگی لازم با سازمان میراث فرهنگی کشور در یکی از مناطق باستانی متناسب با گرایش تحصیلی در راس هیاتی مشغول به کاوش شود و گزارش کشفیات خویش را که رساله پایانی کار او خواهد بود به سازمان مذکور ارائه نماید .

۲ - اهداف

۱ - تربیت مدرسین و نیروهای انسانی متعهد و متخصص در باستانشناسی برای رفع نیازهای آموزشی دانشگاهها

۲- توسعه مرزهای دانش باستانشناسی در کشور از طریق تربیت محققین مورد نیاز برای موسسات پژوهشی

۳- تربیت متخصصین جهت تحقیق بر آثار باستانی ایران

۴- تربیت کادرهای متخصص مورد نیاز در زمینه باستانشناسی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیمای جمهوری اسلامی، سازمان ایرانگردی و موزه های گوناگون کشور

۳- شرایط عمومی داوطلبان:

شرایط عمومی داوطلبان ورود به دوره دکتری رشته باستانشناسی همان ضوابط و مقررات عمومی مصوب شورای عالی برنامه ریزی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و یا ضوابط دانشگاههاست که این رشته در آنجا دایر می گردد.

۱- تنها فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد باستانشناسی حق شرکت و ادامه تحصیل در این رشته را نخواهند داشت.

۴- برنامه درسی:

برنامه درسی مبتنی بر رعایت گرایش (دوره پیش از تاریخ، دوره تاریخی و دوره اسلامی) است که شامل دروس نظری و پایان نامه آن به شکل کار عملی بررسی و یا حفاری زیر نظر استاد راهنما به انجام خواهد رسید. علاوه بر آن دانشجویان هر سه گرایش تعداد ۸ واحد دروس پایه را نیز باید بگذرانند که جدول آن به شرح زیر است:

۱- دروس پایه برای هر سه گرایش	۸ واحد
۲- دروس تخصصی اجباری برای هر گرایش	۱۵ واحد
۳- پایان نامه دکتری	۲۰ واحد
جمع	۴۳ واحد

۵- رساله دکتری:

رساله دکتری دانشجویان هرگرایش به ارزش ۲ واحد و بصورت عملی بررسی منطقه‌ای باستانی و با حفاری انجام خواهد گرفت و نتیجه کار عملی به انضمام فعالیت‌های مطالعاتی و تحقیقاتی در ارتباط با موضوع و محل بررسی و کاوش زیر نظر استاد راهنما به عنوان پایان نامه دانشجویی تلقی خواهد شد.

با توجه به اینکه نتیجه بررسیها و حفاریهای انجام شده تجزیه و تحلیل نتایج آن برای اولین بار در جهان مطرح خواهد شد و احتمال می رود که نتایج آن در عرصه علم باستانشناسی و تاریخ تمدنها نظریات و کشفیات جدیدی را مطرح نماید لازم است حداقل $\frac{1}{3}$ از متن پایان نامه بطوریکه نمایانگر کل پایان نامه و نتایج آن باشد به یکی از زبانهای خارجی ترجمه شده و جهت درج در یکی از نشریات خارجی ارسال شود و نسبت به چاپ آن در داخل کشور نیز اقدام نمایند.

تبصره ۱:

برنامه حفاری و بررسی بایستی حتی المقدور با هماهنگی سازمان میراث فرهنگی کشور و تنظیم و تامین کننده بخشی از نیاز علمی سازمان مذکور باشد.

تبصره ۲:

طول مدت حفاری حداقل سه فصل (هر فصل ۲ ماه) و مدت بررسی حداقل ۶ ماه می باشد که در فصول مناسب سال به نسبت آب و هوای نقاط مختلف

ایران انجام می پذیرد و ارائه گزارش ، نتیجه مطالعات و تحقیقات ،
تشکیل سمینار ، طراحی مدارک ، مطالعه و بررسی مکانهای مشابه و تنظیم
رساله دکتری و دفاع آن منطبق با سقف تحصیلی تعیین شده در دانشگاه
مجری است.

تبصره ۳:

امتحان جامع پس از اتمام دروس پایه و تخصصی از دانشجویان بعمل
خواهد آمد و همه دانشجویان موظف به گذراندن امتحان مذکور می باشند
و دانشجویان پس از موفقیت در امتحان جامع حق ثبت نام در مرحله پژوهشی و
تدوین رساله را خواهند داشت.

تبصره ۴:

در صورتیکه بجز برادران ، دانشجوی خواهر نیز در دوره دکتری این رشته
پذیرفته شود ، در صورت امکان شرایط حفاری و بررسی مانند برادران آموزش
حفاری صحرائی را طی خواهند نمود و در صورت فراهم نبودن شرایط و عدم
توانایی انجام عملیات صحرائی با نظر شورای تخصصی گروه آموزشی ،
کار عملی اینگونه دانشجویان بر اساس فعالیت و تحقیقات موزه ای خواهد
بود . در این حالت اینگونه دانشجویان در موزه های داخل و یا خارج از کشور کار
مطالعاتی خود را طبق نظر شورای تخصصی و استاد راهنما و موضوع
انتخابی به انجام میرسانند .

تبصره ۵ :

مدت زمان لازم برای گذراندن دروس نظری ، عملی حفاری و پیاپرسی ،
تنظیم رساله و اخذ درجه دکتری تابع شرایط و مقررات عمومی
تحصیل در دانشگاههای مجری است و دانشجو در صورت عدم توفیق ناگزیر
به ترک تحصیل خواهد بود. /الف

فصل دوم : جداول دروس

۱- دروس پایه دوره دکتری باستانشناسی

پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعت		تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری			
	-	۳۴	۲	مطالعات جغرافیایی و اکولوژیکی در مناطق باستانی ایران	۱
	-	۳۴	۲	بررسی سیستماتیک آثار باستانی مناطق مختلف ایران	۲
	-	۳۴	۲	تحقیق باستانشناختی روی منابع اسلامی	۳
	-	۳۴	۲	کاربرد عکسهای هوایی و ماهواره ای در باستانشناسی	۴
	-	۳۴	۲	شناخت شناسی	۵#
	-	۱۳۶	۸	جمع	جمع

این درس از جمله دروس اختیاری باستانشناسی است.

۲- دروس اختصاصی دکتری باستانشناسی
الف- گرایش پیش از تاریخ

پیشنیاز یا زمان ارائه درس	ساعت		تعداد واحد	نام درس	کد درس	
	عملی	نظری				
	-	۶۸	۶۸	۴	۱	بررسی کلی باستانشناسی پیش از تاریخ ایران
	-	۳۴	۳۴	۲	۲	بررسی کلی باستانشناسی پیش از تاریخ بین النهرین
	-	۵۱	۵۱	۳	۳	بررسی کلی باستانشناسی پیش از تاریخ مناطق همجوار (هند، آسیای صغیر سوریه، فلسطین)
	-	۳۴	۳۴	۲	۴#	انسان شناسی جسمانی و فرهنگی
	-	۳۴	۳۴	۲	۵#	گاه نگاری دوران پیش از تاریخ
	-	۳۴	۳۴	۲	۶	حفاظت و مرمت آثار دوره پیش از تاریخ
	-	۳۴	۳۴	۲	۷##	بررسی نظریه های باستانشناسی دوران پیش از تاریخ
	-	۳۴	۳۴	۲	۸	سمینار
	-	۲۵۵	۲۵۵	۱۵	جمع	

تذکر- دانشجویان فقط پس از گذراندن دروس پایه مجاز به انتخاب دروس اختصاصی خواهند بود.

- دانشجویان مجاز هستند که از بین دو درس ستاره دار یکی را انتخاب و بگذرانند.

##- درس بررسی نظریه های باستانشناسی بصورت اختیاری است.

۳- دروس اختصاصی دکتری باستانشناسی
ب- گرایش دوران تاریخی

پیشنیاز با زمان ارائه درس	ساعت		تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری			
	-	۶۸	۶۸	۴	۱
				بررسی کلی باستانشناسی دوران تاریخی ایران	
	-	۳۴	۳۴	۲	۲
				بررسی کلی باستانشناسی دوران تاریخی بین النهرین	
	-	۵۱	۵۱	۳	۳
				بررسی کلی باستانشناسی دوران تاریخی مناطق همجوار (هند، آسیای میانه، آسیای صغیر، یونان، روم)	
	-	۳۴	۳۴	۲	۴
				گاه نگاری دوران تاریخی	
	-	۳۴	۳۴	۲	۵
				حفاظت و مرمت آثار دوران تاریخی	
	-	۳۴	۳۴	۲	۶#
				بررسی نظریه های باستانشناسی دوران تاریخی	
	-	۳۴	۳۴	۲	۷
				سمینار	
	-	۲۵۵	۲۵۵	۱۵	جمع

تذکر- دانشجویان فقط پس از گذراندن دروس پایه مجاز به انتخاب دروس اختصاصی خواهند بود.
این درس بصورت اختیاری است.

۴- دروس اختصاصی دکتری باستانشناسی
ج- گرایش دوران اسلامی

پیشنیاز با زمان ارائه درس	ساعت		تعداد واحد	نام درس	کد درس	
	عملی	نظری				
	-	۳۴	۳۴	۲	جغرافیای تاریخی فرهنگی سرزمینهای اسلامی	۱
	-	۳۴	۳۴	۲	حکمت و هنر اسلامی	۲
	-	۵۱	۵۱	۳	بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی مکتب ایران (۱)	۳
جغرافیای تاریخی و فرهنگی سرزمینهای اسلامی (۲)	-	۵۱	۵۱	۳	بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی مکتب ایران (۲)	۴
	-	۵۱	۵۱	۳	بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی مکاتب مصر- مغرب- شام	۵
	-	۳۴	۳۴	۲	بررسی نظریه های باستانشناسی دوران اسلامی	۶#
	-	۳۴	۳۴	۲	حفاظت و مرمت آثار دوران اسلامی	۷
	-	۲۵۵	۲۵۵	۱۵	جمع	جمع

تذکر- دانشجویان فقط پس از گذراندن دروس پایه مجاز به انتخاب دروس اختصاصی خواهند بود.

* درس بررسی نظریه های باستانشناسی بصورت اختیاری است.

فصل سوم : بر فصل دروس

سرفصل دروس پایه

عنوان درس: مطالعات جغرافیایی و اکولوژیکی در مناطق باستانی ایران

تعداد واحد: ۲

پیشنیاز: نداشت

هدف: بررسی کامل اوضاع جغرافیایی ایران از لحاظ ارتباط استقرار انسان در محیطهای طبیعی

سرفصل دروس: شناخت اقلیم ایران از نظر ژئومورفولوژی و آب و هوایی

- بررسی شرایط اقلیمی و تاثیر و تاثرات انسان و محیط

- بررسی محیطهای طبیعی و آب و هوای باستانی ایران

- بررسی اوضاع جغرافیایی مناطق باستانی ایران از نظر اسکانهای

اولیه بشر

- بررسی مشاهدات و نوشتههای جهانگردان و جغرافیدانان یونانی-

رومی - اسلامی و معاصر غربی از اوضاع جغرافیایی ایران در ازمنه

گذشته .

سرفصل دروس پایه

عنوان درس : بررسی سیستماتیک آثار باستانی مناطق مختلف ایران

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : تکمیل اطلاعات علمی دانشجویان در مورد مکانهای باستانی و بررسی علمی آن آثار بصورت بازدید نزدیک از آثار

سرفصل دروس : تعداد بسیار زیادی از آثار باستانی ایران هنوز ناشناخته باقی

مانده است و هم چنین بسیاری از آثاریکه تاکنون شناخته شده مورد

بررسی کامل قرار نگرفته اند . اهم مطالبی که در بررسی و بازدید

حضوری مورد نظر است بشرح ذیل می باشد :

- پیاده کردن تجربیات تئوری برای بررسی عملی باستانشناسی بسک

اثر و یک منطقه

- روشهای شناخت بررسی علمی آثار بصورت انفرادی و منطقه ای

- تحقیق در مورد دوره منطقه باستانی و براساس جمع آوری سفال و اشیاء

دیگر در روی مناطق باستانی

- انتخاب منطقه جهت بررسی با نظر استاد راهنما

- اتخاذ روش سیستماتیک بررسی آثار

- حضور در منطقه با در اختیار داشتن امکانات

- تهیه فیش از آثار مکشوفه

- عکسبرداری فنی از آثار

- تهیه نقشه

- تهیه گزارش عملی توأم با مقایسه و نتیجه گیری

سرفصل دروس پایه

عنوان درس : تحقیق باستانشناختی بر روی منابع اسلامی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : بررسی و تحقیق روی منابع اسلامی از دیدگاه باستانشناسی ، و تجربه و تحلیل حوادث تاریخی که در منابع مزبور در قیل و بعد از اسلام از آنها نام برده شده است .

سرفصل دروس : بررسی و مطالعه آیات قرآن کریم در مورد قصصها ، سنتها و تمدنها شامل :

- آیات قرآن کریم در مورد قوم نوح (ع)
  - آیات قرآن کریم در مورد قوم عاد
  - آیات قرآن کریم در مورد قوم ثمود
  - آیات قرآن کریم در مورد قوم ابراهیم (ع)
  - آیات قرآن کریم در مورد قوم بنی اسرائیل
  - آیات قرآن کریم در مورد یاجوج و ماجوج
  - آیات قرآن کریم در مورد اسکندر ذوالقرنین
  - بررسی مطالعه احادیث در ارتباط با تمدنها
  - بررسی و مطالعه نهج البلاغه در ارتباط با مسایل تاریخی
  - بررسی و مطالعه آثار مورخین اسلامی نظیر طبری : یعقوبی ، ابن ندیم ، ابن خلدون ، حمزه اصفهانی ، ثعالبی
  - بررسی و مطالعه جغرافیدانان اسلامی نظیر مقدسی ، اصطخری ، ناصر خسرو قبادیانی ، ابوریحان بیرونی
  - بررسی و مطالعه سفرنامه نویسان مسلمان نظیر مسعودی ، ابن بطوطه
- این درس با تحقیق همراه است .

سرفصل دروس پایه

عنوان درس : کاربرد عکسهای هوایی و ماهواره‌ای در باستانشناسی

تعداد واحد : ۲

پیشنیاز : ندارد

نوع واحد : نظری

هدف : تصاویر هوایی و ماهواره‌ای در باستانشناسی و بازمیابی مکانی که وجودشان در تاریخ گم شده است بسیار مفید است و بوسیله تصاویر ماهواره‌ای از تمدنهایی که در روی زمین آثاری از آنها باقی مانده و یا آثار آن در روی زمین از چشم پنهان است می‌توان نشانه‌هایی را بدست آورد.

سرفصل دروس:

۱- منابع انرژی ، تشعشع انرژی

۲- اثرات مسفر بر انرژی

۳- کنش واکنش انرژی بر سطح زمین و انواع انعکاس

۴- نحوه دریافت تصاویر

۵- تاریخ عکاسی هوایی

۶- فیلمهای سیاه سفید و رنگی

۷- دوربین هوایی عکاسی ، انواع عکاسی هوایی

۸- استریوسکوپ ، برجستگی

۹- اصول تفسیر و کاربرد عکسهای هوایی

۱۰- انواع تصاویر ماهواره ای (آشنایی با تصاویر ماهواره ای)

منابع این درس متعاقبا " اعلام می‌شود.

«شناخت شناسی»

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

سرفصل دروس: بعداً ارائه می شود.

سرفصل دروس اختصاصی

الف : دروس اختصاصی دوران پیش از تاریخ

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی پیش از تاریخ ایران

تعداد واحد : ۴

نوع درس : نظری همراه با بازدید و بررسی آثار

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : بررسی تمدنها و فرهنگهای پیش از تاریخ ایران از غارنشینی تا آغاز شهرنشینی در ایران

سرفصل دروس :

- بررسی کامل تمدنهای انسان غارنشینی
- مطالعه پژوهشهای انجام یافته در ادوارمختلف پارینه سنگی، میان سنگی و نوسنگی و استقرار کامل در دهکدهها
- مطالعه نوع استقرار در دهکدههای که بافت استقرار آنها مشخص شده است
- مطالعه جامع تطور و تکامل فرهنگهای پیش از تاریخ ایران درامکن استقرارهای اولیه
- شناخت آثار انسانهای پیش از تاریخ
- شناخت خصوصیات کامل دوران آغاز تولید غذا
- شناخت و مطالعه درمورد عوامل ایجاد شهر و شهرنشینی
- مطالعه نهادهای ابتدایی شهرنشینی و ایجاد طبقات اولیه و سازمانهای اداری - سیاسی - مذهبی
- بررسی و مطالعه آثار باقیمانده از دوران شهرنشینی در مناطق مختلف ایران

سرفصل دروس اختصاصی

الف : دروس اختصاصی دوران پیش از تاریخ

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی پیش از تاریخ بین النهرین

تعداد واحد : ۰۲

نوع درس : نظری

پیشنیاز : —

هدف : بررسی تمدنها و فرهنگهای پیش از تاریخ بین النهرین از لحاظ ارتباطی که تمدنهای پیش از تاریخ ایران به تمدنهای پیش از تاریخ دارند .

سرفصل دروس :

— بررسی اوضاع طبیعی و جغرافیایی بین النهرین و تاثیر آن در پیدایش

تمدنها

— بررسی تمدنهای پیش از تاریخ بین النهرین از آغاز غارنشینی

— بررسی تمدنهای پیش از تاریخ بین النهرین در دوره پارینه سنگی ،

میان سنگی و نوسنگی

— بررسی تمدنهای پیش از تاریخ بین النهرین در استقرار اولیه در

دهکدهها

— بررسی تمدنهای پیش از تاریخ بین النهرین در آغاز شهرنشینی

— مطالعه و بررسی مناطق باستانی پیش از تاریخ بین النهرین

— مطالعه و بررسی اساطیر و تاثیر آن در تمدنهای پیش از تاریخ

بین النهرین

سرفصل دروس اختصاصی
این: دروس اختصاصی دوران پیش از تاریخ

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی پیش از تاریخ مناطق همجوار (هند-آسیای
میانه، -آسیای صغیر - سوریه - فلسطین)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : بررسی تمدنها و فرهنگهای پیش از تاریخ مناطق مذکور

سرفصل دروس :

- بررسی اوضاع طبیعی و جغرافیایی مناطق همجوار ایران و تاثیر آن در پیدایش تمدنها و فرهنگها
- بررسی کلی تمدنهای پیش از تاریخ دره سند
- بررسی کلی تمدنهای پیش از تاریخ آسیای میانه
- بررسی کلی تمدنهای پیش از تاریخ آسیای صغیر
- بررسی کلی تمدنهای پیش از تاریخ سوریه و فلسطین
- مقایسه تمدنهای پیش از تاریخ مناطق همجوار پیش از تاریخ ایران و بین النهرین

انسانشناسی فرهنگی و جسمانی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنائی دانشجویان با مباحث خاص انسانشناسی در ارتباط با درک مفاهیم فرهنگی از آثار مکشوفه و موجود

سرفصل دروس (۳۴ ساعت)

- تعاریف و تاریخچه علم انسانشناسی

- بررسی مطالعات مربوط به انسان

- تقسیمات انسانشناسی

الف - فرهنگی:

۱- مردم نگاری

- مردم شناسی

- باستانشناسی (مشترک با انسانشناسی فیزیکی)

- روانشناسی (شخصیت)

- روان پزشکی (اجتماعی)

ب فیزیکی:

۱- تعاریف - تاریخچه علوم مربوط به انسانشناسی فیزیکی

۲- قلمرو انسانشناسی فیزیکی

ج - مکاتب انسانشناسی (بررسی کلی و اجمالی)

د) درک مفاهیم فرهنگی و آثار مکشوفه و موجود باستانشناسی

سرفصل دروس اختصاصی
الف : دروس اختصاصی دوران پیش از تاریخ

نام درس : گاهنگاری دوران پیش از تاریخ

تعداد واحد : ۲

نوع درس : نظری

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : شناخت کامل کرونولوژی مناطق باستانی پیش از تاریخ ایران - بین-
النهرین و مناطق همجوار

سرفصل دروس :

- قدمت و طبقات باستانی مناطق پیش از تاریخ ایران و چگونگی مقایسه آنها با همدیگر جهت تاریخ گذاری
- قدمت و طبقات باستانی مناطق پیش از تاریخ بین النهرین و چگونگی مقایسه آنها با همدیگر جهت تاریخگذاری
- چگونگی مقایسه طبقات آثار باستانی پیش از تاریخ ایران و بین-النهرین جهت تاریخگذاری

سرفصل دروس اختصاصی

الف : دروس اختصاصی دوران پیش از تاریخ

نام درس : حفاظت و مرمت آثار دوره پیش از تاریخ

تعداد واحد : نظری همراه با بازدید از آثار

نوع درس : ۲

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : آشنایی کلی با چگونگی حفاظت و مرمت اشیاء و بناهایی که از حفاری بدست می آیند .

سرفصل دروس :

- چگونگی تعیین حریم مناطق باستانی

- شناخت شیوه های رایج حفاظت اشیاء و بناهای دوران پیش از تاریخ

- شناخت شیوه های رایج مرمت اشیاء و بناهای دوران پیش از تاریخ

- شناخت عوامل فیزیکی و شیمیایی و راههای مقابله آنها در تخریب

آثار

- شناخت شیوه های حفاظت آثار در طی دوران حفاری و بعد از حفاری

سرفصل دروس اختصاصی

الف) دروس اختصاصی دوران پیش از تاریخ

نام درس : بررسی نظریه‌های باستانشناسی دوران پیش از تاریخ

تعداد واحد : ۲

نوع درس : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : آشنایی دانشجویان با نظریات دانشمندان برجسته در خصوص روند شکل‌گیری زندگی انسان و اجتماعات بشری در ادوار پیش از تاریخ.

سرفصل درس :

الف) - نظریات مربوط به روند شکل‌گیری زندگی انسان با مطالعه ابزار و عملکرد آن شامل:

۱- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌گیری زندگی انسان در دوران پارینه سنگی

قدیم.

۲- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌گیری زندگی انسان در دوران پارینه سنگی

میانه.

۳- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌گیری زندگی انسان در دوران پارینه سنگی

جدید.

۴- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌گیری زندگی انسان در دوران فراپارینه

سنگی.

۵- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌یابی زندگی انسان در دوران نوسنگی.

۶- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌یابی زندگی انسان در آغاز شهرنشینی.

۷- بررسی نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌یابی زندگی انسان در دوران تکامل شهرها

و ایجاد ایالت شهرها.

ب) - بررسی نظریات مربوط به روند شکل‌گیری فرهنگ، هنر و معنویات روزگار ماقبل تاریخ.

سرفصل دروس اختصاصی
ب : دروس اختصاصی دوران تاریخی

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی دوران تاریخی ایران

تعداد واحد : ۴

نوع درس : نظری همراه با بازدید از آثار

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : بررسی کامل باستانشناسی دوران تاریخی ایران از هزاره اول ق . م تا
اوایل دوران اسلامی

سرفصل دروس :

- بررسی کامل تاریخ ایران از امپلام تا انقراض ساسانیان
- بررسی کلی باستانشناسی ماد - هخامنشی - پارت - ساسانی از نظر:
  - شناخت مناطق باستانی مربوط به هردوره
  - شناخت خصوصیات معماری مربوط به هردوره
  - شناخت کلیه آثار هنری مربوط به هردوره مانند مجسمه سازی -
  - نقش برجسته‌ها - سکه‌ها - منسوجات - سفال و .....
  - شناخت خصوصیات مذهب هردوره و تاثیر آن در ادوار مختلف در آثار معماری و هنری
- شناخت چگونگی ارتباط و تاثیر فرهنگ هردوره در فرهنگ دوره‌های بعد از خود
- شناخت تاثیر و ارتباط تمدن و فرهنگ‌های دوران تاریخی ایران با بین‌النهرین - یونان و روم

سرفصل دروس اختصاصی
ب : دروس اختصاصی دوران تاریخی

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی دوران تاریخی بین النهرین

تعداد واحد : ۲

نوع درس : نظری

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : شناخت کامل تمدن و فرهنگهای موجود در بین النهرین در دوران تاریخی و ارتباط آن با ایران از آغاز ادبیات تاهزاره اول ق. م

سرفصل دروس :

- شناخت کلی تمدن و فرهنگ بین النهرین در دوران تاریخی از نظر :
  - آشنایی با مذاهب و اسطوره‌های بین النهرین
  - آشنایی با هنر معماری بین النهرین در دوره تاریخی بخصوص از نظر معابد
  - آشنایی با هنر مجسمه سازی - مهرهای استوانه‌ای اسپرتکامل خط و ادبیات - نقوش برجسته - کاشیکاری - سفالسازی و .....
  - مطالعه روابط اجتماعی اقتصادی و مذهبی مردم بین النهرین و رابطه هنری و فرهنگی هریک از دوره‌ها بر دوره‌های دیگر
  - شناخت عوامل مهم و موثر در سازندگی هنرهای بین النهرین و تاثیر آن در هنر سرزمین ایران
  - در دوران تاریخی بین النهرین دوره‌های سلسله‌های قدیم - آکاد - لاکاش - اور سوم - بابل قدیم - ایسین - لارسا - آنسور - کاستیها و ....
- مورد مطالعه قرار می‌گیرند .

سرفصل دروس اختصاصی
ب : دروس اختصاصی دوران تاریخی

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی دوران تاریخی مناطق همجوار (هند - آسیای
میانه - آسیای صغیر - یونان و روم

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : شناخت کامل باستانشناسی مناطق مذکور و چگونگی ارتباط آن با
تمدنهای دوران تاریخی ایران

سرفصل دروس :

- مطالعه اوضاع جغرافیایی دره‌سند - آسیای میانه - آسیای صغیر و
مناطق غربی فلات ایران
- بررسی و شناخت فرهنگهای دوران تاریخی مناطق مذکور از نظر:
  - شناخت مذاهب و میتولوژی در دوره‌های گوناگون مناطق مذکور
  - شناخت مناطق مهم باستانی کاوش شده
  - شناخت مهمترین آثار معماری در مناطق مذکور
  - شناخت مهمترین آثار هنری مربوط به دوره‌های مختلف در مناطق
مذکور
- شناخت چگونگی ارتباط و تاثیر و تاثرات تمدنهای همجوار ایران
با دوره‌های تاریخی ایران
- شناخت و بررسی امور اقتصادی - اجتماعی - مبادلات تجاری و فرهنگی
مناطق مذکور با ایران براساس یافته‌های باستانشناسی
- بررسی ارتباط ایران با مناطق همجوار از طریق جاده ابریشم و چگونگی
مبادلات فرهنگی بوسیله جاده مذکور

سرفصل دروس اختصاصی
ب : دروس اختصاصی دوران تاریخی

نام درس : گاه نگاری دوران تاریخی

تعداد واحد : ۲

نوع درس :

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : شناخت کروئولوژی دوران تاریخی ایران - بین النهرین و مناطقی
همجوار جهت تاریخگذاری

سرفصل دروس :

- تعیین قدمت لایه‌ها و طبقات باستانی مناطق کاوش شده در دوره‌های
ماد - هخامنشی - پارت - و ساسانی در ایران جهت تاریخ گذاری
- تعیین قدمت لایه‌ها و طبقات باستانی در دوره‌های مختلف تاریخی
بین النهرین جهت تاریخگذاری
- تعیین قدمت لایه‌ها و طبقات باستانی در مناطق همجوار ایران
- مقایسه قدمت طبقات دوران تاریخی ایران - بین النهرین - مناطق
همجوار
- بررسی و مقایسه نتایج بدست آمده از تاریخگذاری طبقات باستانی
با تاریخ گذاری محققین گذشته و نقادی آنها

سرفصل دروس اختصاصی
ب : دروس اختصاصی دوران تاریخی

نام درس : حفاظت و مرمت آثار دوره تاریخی

تعداد واحد : ۲

نوع درس : نظری همراه با بازدید از آثار

پیشنیاز : گذراندن دروس پایه

هدف : آشنایی با چگونگی حفظ و مرمت آثار و بناهای دوره تاریخی

سرفصل دروس :

- شناخت عوامل و مخرب فیزیکی و شیمیایی و تاثیر آن در آثار باستانی
- شناخت راههای جلوگیری از تخریب و فساد آثار در برابر عوامل فوق بخصوص پوسیدگی سنگها
- شناخت راههای عملی حفظ بناهای تاریخی
- شناخت عملی شیوههای استحکام دهی به بناهای تاریخی
- بررسی شیوههای عملی مرمت آثار و بناهای تاریخی
- چگونگی تعیین حریم مناطق باستانی

سرفصل دروس اختصاصی

ب) دروس دوران تاریخی باستانشناسی

نام درس : بررسی نظریه‌های باستانشناسی دوران تاریخی

تعداد واحد : ۲

نوع درس : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : آشنایی دانشجویان با نظریات دانشمندان و صاحب‌نظران در خصوص چگونگی و استمرار زندگی انسان در دوران تاریخی ایران و تمدنهای همجوار.

سرفصل درس :

- بررسی نظریات مطروحه در زمینه پیدایش خط پیکتوگرافی و مراحل تکامل آن در دوره

تاریخی

- بررسی نظریات مربوط به ادوار مختلف پیدایش فلز، بویژه مفرغ در دوران یک و دو برنز

- بررسی نظریات مربوط به پیدایش آهن و شکل‌گیری دوران‌های مختلف یک الی ۳ آهن

- بررسی نظریات مربوط به چگونگی شکل‌یابی دولتهای مقتدر در دوران تاریخی

- بررسی نظریات مربوط به علل کشمکشها، ستیزهای فیما بین دولتهای مقتدر همجوار در دوران

تاریخی و انقراض آنها

- بررسی نظریات مربوط به چگونگی ارتباط سیاسی، فرهنگی فیما بین دولتهای مقتدر در هزاره

اول ق - م نظیر، ایلامیها، کاسیتها، سکاها، اورارتوها، مانها، آشوریها، کمیریها و حکومت ماد.

- نقش مذاهب در شکل‌یابی فرهنگی و اجتماعی اقوام مختلف در دوران تاریخی

سرفصل دروس اختصاصی

ج : دروس اختصاصی باستانشناسی دوران اسلامی

نام درس : جغرافیای تاریخی فرهنگی سرزمین‌های اسلامی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : آشنائی با :

- ظهور و گسترش اسلام در جهان
- سیر فرهنگ در سرزمین‌های اسلامی
- ویژگیها و مشترکات بلاد - ابنیه - و آثار دوران اسلامی

سرفصلهای درس :

الف - صدر اسلام :

- موقعیت ، محدوده ، و وضع طبیعی شبه جزیره عربستان و تقسیمات

آن

- اعراب قبل از اسلام

- ظهور اسلام و استیلای آن بر شبه جزیره عربستان

- روابط اسلام با کشورهای غیر اسلامی

ب - خلفای راشدین و توسعه اسلام در خارج از شبه جزیره عربستان :

- ایران (ایران فعلی ، آذربایجان روس ، بخش جنوبی ترکمنستان و

ازبکستان)

- شام (عراق ، سوریه ، لبنان ، فلسطین ، اردن ،)

- مهبّر و حاشیه ساحلی شمال شرقی افریقا

ج - گسترش اسلام در زمان حکومت خلفای اموی :

- در شمال افریقا ، " مغرب " (لیبی ، تونس ، الجزایر ، مراکش)

- در جنوب غربی اروپا ، " اندلس " (اسپانیا و پرتغال)

- بخشی از جنوب شرقی روم شرقی
- ماوراءالنهر تا ساحل بحر خوارزم (بخشهایی از ترکمنستان ، ازبکستان ، تاجیکستان ، تادریاچه ارال)
- د - بسط حکومت اسلامی در زمان خلفای عباسی :
  - ۱- دوغرب : جزیره سبیل
  - ۲- در شرق از جانب ایران :
  - در شمال غربی ایران ، (گرجستان و شمال شرقی ترکیه)
  - در شمال شرقی ایران " ماوراءالنهر تادریاچه بالخاش و مرز چین " (ازبکستان ، تاجیکستان ، قرقزستان)
- ه - حمله مغول و انقراض حکومت خلفای عباسی .
- و - کشورهای اسلامی پس از انقراض حکومت خلفای عباسی ، به ویژه ایران و عثمانی .
- ز - تسلط و توسعه حکومت‌های اسلامی :
  - استواری اسلام در مغرب و نفوذ آن در کشورهای افریقای
  - گسترش اسلام به وسیله عثمانی تا قلب اروپا .
  - نفوذ اسلام از سوی ایران به خاور و شمال .
  - پیشروی اسلام در شمال آندیس تا آندورا و کوه‌های پیرنه .
- ح - کشورهای اسلامی تا عصر حاضر : و پراکندگی مسلمانان در جهان امروز .

سرفصل دروس اختصاصی
ج : دروس اختصاصی باستانشناسی دوران اسلامی

نام درس : حکمت و هنر اسلامی

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : ندارد

هدف : آشنائی با :

- مکاتب مختلف فلسفه اسلامی
- سیر اندیشه‌ها ، و برخورد عقاید و آراء فیلسوفان اسلامی
- تاثیر گذاری فلسفه اسلامی بر فرهنگی و هنر
- هنر از دیدگاه اسلام

سرفصلهای درس :

- الف - تعریف و تاریخچه فلسفه به اختصار
- ب - توضیحی بر دسته بندی کلی فلسفه ، جهان بینی ، و برخورد با ماوراءالطبیعه :
- بینش الهی استدلالی ، و متکلمان - الشعریه و معتزله
- بینش الهی کشف و سهودی ، و عرفا ، صوفیان
- بینش استدلالی ، و مشائیان
- بینش کشف و سهودی ، و اشراقیان
- ج - اسلام و ماوراءالطبیعه :
- جهان بینی اسلامی ، و فرهنگ و هنر از دیدگاه اسلام
- حکمت اسلامی
- نوافلاطونی ، عرفان ، تصوف
- اهم فلاسفه اسلامی - امام محمدغزالی ، امام فخررازی ، ملاصدرا، و...
- د - فرهنگ و هنر تحت تاثیر حکمت اسلامی

ه - تاثیر گذاری نفوذ حکمت اسلامی در اروپای قرون وسطایی ، بسه
واسطه ترجمه و انتشار آثار فلاسفه اسلامی : فارابی ، ابن سینا ،
غزالی ، ابن رشد ، فخر رازی ، و .....

سرفصل دروس اختصاصی

ج : دروس اختصاصی باستانشناسی دوران اسلامی

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی مکتب ایران^(۱)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : جغرافیای تاریخی فرهنگی سرزمینهای اسلامی

هدف : - شناخت آثار باستانی ایران اسلامی ، و بررسی پیدایش ، شکلیابی ، و

تکامل آنها ، تحت تاثیر عقاید مذهبی .

- بررسی تغییرات مختلف خصوصیات فنی و هنری آثار در هر گذرتاریخ .

سرفصلهای درس : - مقدمه :

- عربستان در صدر اسلام

- بنای کعبه

الف - آثار اولیه هنر و معماری اسلامی در عربستان

- مسجد قباى مدینه

- تغییر و توسعه مسجد مدینه در زمان خلیفه دوم

- مسجد مکه و مقایسه آن با مسجد مدینه

ب - بناهای اولیه اسلامی در خارج از عربستان

۱- ویژگیهای مساجد دوران اموی

۲- هنر و معماری اسلامی در دوران خلفای عباسی تحت تاثیر شیوه پارتی

- مکتب بغداد

- ویژگیهای هنر و معماری دوران عباسی

- مسجد جامع سامره ، مسجد ابودلف ، معماریهای حکومتی دوران

عباسی

ج - مساجد اولیه اسلامی در ایران

- مسجد جامع مخرج یزد

- تاریخانه دامغان
د - شیوه‌های هنر و معماری دوران اسلامی ایران : خاستگاه ، گسترش ،
و ویژگیهای هریک
- شیوه خراسانی : اموی ، عباسی ، طاهری ، صفاری ، سامانی ،
غزنوی ،
- شیوه رازی : آل بویه ، آل زیاد ، آل کاکویه ، سلجوقی ، اتابکان ،
خوارزمشاهیان ،
- شیوه آذری : مغول ، ایلخانی ، تیموری ، قراقونیلو ، آق قرینلو
- شیوه اصفهانی : صفویه ، افشاریه ، زندیه ، قاجاریه - انحطاط
- با توجه به : اوضاع و روابط سیاسی ، فرهنگ و علوم و فنون ، اقتصاد
و قدرت مالی

روش تدریس :

- مراجعه به آثار موجود ، و در صورت عدم امکان ، ارائه تصاویر .
- توضیح ، تشریح ، و بررسی آثار شاخص و برجسته هر شیوه ، و ذکر
ویژگیهای مخفی و بارز آنها .
- مقایسه مشترکات و اختلافات آثار ، با عنایت به تاثیرگذاری
و تاثیر پذیری .
- به لحاظ کم آگاهی بیگانگان : استفاده از کتب و مطالب تالیفی
دانشمندان و پژوهشگران بومی و آگاه .
- راهنمایی و هدایت دانشجویان در جهت پژوهش و شناخت آثار ، با
مراجعه و بررسی حضوری .

سرفصل دروس اختصاصی

ج : دروس اختصاصی باستانشناسی دوران اسلامی

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی مکتب ایران (۲)

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی مکتب ایران (۱)

هدف : آشنائی با هنر و معماری سرزمینهای تحت تاثیر اقدامات و آثار فرهنگی ایران اسلامی : و بررسی نحوه شکلیابی و سیر تکاملی آن در رویارویی با فرهنگ و هنر بومی .

سرفصلهای درس : بررسی باستانشناسی دوران اسلامی :

الف - قفقاز و سرزمینهای شمالی آن

ب - خوارزم

ج - ماوراءالنهر : (از مراکز عمده تمدن اسلامی ایران)

- سمرقند (پایتخت تیمور)

- بخارا (پایتخت سامانیان)

د - شمال شرقی ایران :

- مرو

- بلخ

- هرات (پایتخت پسران تیمور - نشر معارف اسلامی)

- غزنین

ه - مشرق ایران :

- دره سند

- هندوستان (به ویژه دوران بابری)

و - خاور دور : (اندونزی ، برمه ، چین ، ژاپن .....)

- آثاری بیشتر در مبنای هنر و معماری بومی، و کمی تاثیر پذیر از مکتب

ایران

ز - سواحل شمالی شرقی ، و جنوبی شبه جزیرہ عربستان :

- بحرین

- عمان

- یمن

ح - بین النہرین

سرفصل دروس اختصاصی
ج : دروس اختصاصی باستانشناسی دوران اسلامی

نام درس : بررسی کلی باستانشناسی دوران اسلامی - مکاتب مصر ، مغرب ، و شام

تعداد واحد : ۳

نوع واحد : نظری

پیشنیاز : جغرافیای تاریخی فرهنگی سرزمینهای اسلامی

هدف : آشنائی با حدود و ثغور، و ویژگیهای هنر و معماری مکاتب مصر، مغرب، و شام .

بررسی اهم آثار : اعم از موجود ، یا کشف شده در حفاریها .

شناخت تاثیرگذاری و تاثیر پذیریهای متقابل هنری در بستر زمان،

مکان ، و تمدن .

سرفصلهای درس :

- مقدمه :

- عربستان در صدر اسلام

- بنای کعبه

الف - آثار اولیه هنر و معماری اسلامی در عربستان

- مسجد قباي مدینه و تغییر و توسعه آن در زمان خلیفه دوم

- مسجد مکه و مقایسه آن با مسجد مدینه

ب - بناهای اولیه اسلامی در خارج از عربستان

- ویژگیهای ابنیه اسلامی دوران اموی تحت تاثیر معماریهای رومی-

سیسی - بیزانسی

- قبه الصخره و مسجد اقصی

- کلیسای یحیی و مسجد جامع دمشق

- نفوذ نقوش ساسانی در هنر و معماری دوران اموی

- مسجد عمرو در قسطنطنیه (قاهره) و مسجد قیروان در تونس

- مسجد ابن طولون قاهره تحت تاثیر هنر و معماری دوران عباسی

به مرکزیت بغداد ، متأثر از هنر و معماری پارسی .

ج - مکتب مصر ، رشد ، توسعه ، و ویژگیهای آن

- حوزه مکتب مصر (مصر ، سودان ، حبشه ، شرق لیبی)

- گسترش مکتب مصر تا حجاز و تلاقی با مکتب شام و ایجاد آثـسار

التقاطی در مکه و مدینه .

د - مکتب شام و حوزه آن : ترکیه ، سوریه ، اردن ، لبنان ، فلسطین

- ویژگیهای آثار هنری مکتب شام

- تاثیر پذیری آثار مکتب شام از بیزانس ، و بیزانس از شیوه پارسی

- اهم آثار مکتب شام

ه - مکتب مغرب

۱- حوزه شمال افریقا (غرب لیبی ، تونس ، الجزایر ، مراکش)

- گسترش ، ویژگیها ، و اهم آثار

۲- حوزه جنوب غربی اروپا (شبه جزیره اسپانیا) آندلس

- هنر و معماری آندلس

- ویژگیهای آثار هنری آندلس : زیبایی ، ظرافت ، تکامل

- تاثیر پذیری از شیوه پارسی ، و از هنر و معماری ایران اسلامی

- تاثیرگذاری بر هنر و معماری اروپا ، به ویژه گوتیک

سرفصل دروس اختصاصی

ج) دروس اختصاصی باستانشناسی دوران اسلامی

نام درس: بررسی نظریه‌های باستانشناسی در دوران اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع درس: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی کلی دانشجویان با نظریات مطروحه در خصوص روند شکل‌گیری فرهنگ و تمدن اسلامی و همچنین شاخص‌های عمده در شناخت هنرهای اسلامی

سرفصل درس:

- نظریات مربوط به روند شکل‌گیری فرهنگ و هنر دوره اسلامی و میزان نقش ملتها در

شکل‌یابی و تکامل آن

- نظریات مربوط به میزان تأثیر هنرهای قبل از اسلام ایران در هنرهای دوره اسلامی (میزان

تأثیرپذیری هنر اسلامی از هنرهای قبل از اسلام)

- نفوذ روح و فرهنگ اسلامی در هنرهای ممالک مفتوحه

- نظریات مربوط به تأثیر و تأثر متقابل فرهنگی و هنری درحوزه کشورهای اسلامی

- نظریات مربوط به نقش دین اسلام و تعالیم روحبخش آن در زندگی روزمره و امور اجتماعی

ملل مسلمان

- تأثیر فلسفه اسلامی بر هنرها و علوم و صنایع مختلف این دوران و امور بکار رفته در آنها

حفاظت و مرمت آثار دوران اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنائی دانشجویان با آخرین متدهای حفاظت و مرمت بناهای دوره اسلامی و همچنین آثار منقول و مصنوعات این دوران.

سرفصل دروس:

- حفاظت با اتکاء به قوانین حفاظتی
- حفاظت فیزیکی آثار و ابنیه دوران اسلامی
- شناسایی آفات و خطرات تهدیدکننده در ابنیه و اشیاء
- مرمت و انواع آن
- آشنائی با آخرین متدهای حفاظت و مرمت بناهای سنگی
- آشنائی با آخرین متدهای حفاظت و مرمت بناهای خشتی
- آشنائی با آخرین متدهای حفاظت و مرمت بناهای آجری
- معرق استحکام بخشی آثار

* این درس در کارگاههای مرمت قابل عرضه و با بازدید از ابنیه و آثار همراه است.

فصل چہ — ارم : منار — ع

بخش پیش از تاریخ:

اورارتو: تالیف پیوترفسکی باستان شناسی روسی ترجمه عنایت الله رضا
تمدن های پیش از تاریخ: تالیف دکتر خوب نظریان از انتشارات دانشگاه شیراز

Excavations at Godin Tepe Dr. T. Cuyler Young, GR

حفریات در گودین تپه کنگاور: تالیف دکتر کایلریانگ دو جلد
سفرنامه خاطرات کاوشهای باستان شناسی شوش: مادام دیولافو آ ۱۸۸۶-
۱۸۸۴ چاپ تهران دانشگاه تهران سال ۱۳۵۵ ترجمه ایرج فره وش.
الواح بابل: تالیف ادواردشی پیرا، ترجمه علی اصغر حکمت.

سفالهای ایلامی: سال ۱۹۷۳ 1973 La Poterie Elamite

چغاز نبیل: تالیف مسیوگریشمن

Tchogazanbil II 1967 by Ghirshman

حفریات در آذربایجان: تالیف بورتون برون

Excavation in Azarbaijan, Burton Brown, 1948.

اشیاء پیش از تاریخی آریائی ها:

Prehistoric Antiquities of the Aryan Peoples Schrader and Jevons.

باستان شناسی بین النهرین: تالیف وارنر

Mesopotamian Archacology Lee Warner

سفالهای کامل: تالیف مکینک

The Complete book of Pottery by Making

خاطرات هیئت باستان شناسی فرانسوی در شوش: در ۳۶ جلد

Memoires-de la -Mission-Archeologique en Iran Mission de Susian, 36 Volum

صنایع ایران : تالیف دکتر جرج کنتنو

Dr. Georges Contenov

گزارش های شهر سوخته زابل : تالیف پروفسور توچی ۸-۱۳۴۷ موجود در مرکز

باستانشناسی ایران

کاوش در سهیلک کاشان : تالیف پروفسور رومن گیرشمن

Fouilles Desialk-Pres de Kashan- 1933-4-7

کاوش در تپه حصار دامغان : تالیف پروفسور رایشمدت

Excavation at Tepe Hissar Damghan by Pro-Erich. F.Schmidt, 1933

کتاب کاوشهای تل باکون : تالیف الکساندر لنگسدورف و دونالد ای مک کان

Tall-I-Bakun A-Season of 1932

کاوش در تپه گیان نهاوند : تالیف رومن گیرشمن ۱۳۱۱

Fouilles du Tepe Giyan- Pres de Nehavend 1931-2

باستانشناسی ایران باستان : تالیف لوش و اند نبرگ ۱۳۲۸ ترجمه دکتر عیسی بهنام

Archeologie Del Iran Ancien, 1959

آثار عتیقه ایران و حفريات شوش : تالیف م دیولا فوآی چاپ پاریس ۱۸۹۰

L'Art Antique de la Perse M. Dielefoy, Paris, 1884.5

L'AC. repole de Suse, M.Dielefoy, Paris, 1890

آثار ما قبل تاریخ ایران : تالیف دکتر هر تسفلند چاپ برلین

Vorgeschichtliche Denkmaler Fin Steinzertlicher Hugel Bei Percepolis

Dr. Ernst Herzfeld, Berlin.

عتیقه ایران: تالیف دکتر ارنست هرتسفلد چاپ لندن ۱۹۳۵

Archaeological History of Iran, Dr. Ernest E. Hertsfeld

The early period up to the Sassanian, Oxford University Press, London, 1935

مقدمه هنر ایران: تالیف آرتور ابهام پوپ چاپ لندن ۱۹۳۰

An Introduction to Persian Art, Arthur Upham Pope London, 1930

هنر ایران: تالیف دننسن راس چاپ لندن ۱۹۳۰

Persian Art Various Writers Edited by Dennison Ross, 1930, London.

حفریات تورنگ تپه گرگان: تالیف رولینسن چاپ نیویورک ۱۹۳۲

Excavations at Turang Tepe near Astarabdd F.A. Wulsin Supplement to the Bulletin of the American Institute of Iranian Art and Archaeology, Vol. II, No. 1, March 1932

مفرغهای لرستان: تالیف آندره گدار، چاپ پاریس

The Bronzes of Luristan, Ander Godard, Paris.

مفرغهای لرستان در موزه دانشگاه فیلا دلفیا: تالیف ل. لگرین چاپ

فیلا دلفیا.

Luristan Bronzes in the University Museum,

Leon Legrain, Philadelphia.

Dyson, Robert H. Jr.

1965

" Problems in the Chronology of Iran, 6000-2000 B.C."
in Ehrlich E.W. (ed) Chronology in Old World
Archaeology. Chicago; 215-236

Horzfeld, E.

1936

Archaeological History of Iran. London

1941

Comparative Stratigraphy of Early Iran. University of
Chicago Press.

1942

" The Material Culture of Early Iran" Journal of Near
Eastern Studies, Vol. I: 424-449.

Mellaart, James.

1975

The Neolithic of the Near East, Thames and Hudson
Ltd. London.

Singh, Purrushottan

1976

Neolithic Cultures of Western Asia. Seminar Press
Ltd. London & New York

Berghe, L, Vanden

Archeologie de L Iran ancien. Leiden . 1959

این اثر رحضه دکتر عیسی بهنام به فارس تحت عنوان " باستانشناسی ایران " ترجمه و توسط سازمان انتشارات دانشگاه تهران چاپ و منتشر گردیده است

Braidwood, Robert J.

- 1968 " Ganj Dareh, Excavation Report " Iran, Vol. VI:158-160
- 1970 " Ganj Dareh Tepe, Excavation Report", Iran, Vol:
VIII: 178-180
- 1972 " Ganj Dareh, Excavation Report" Iran, Vol.X: 165-168
- 1974 " Ganj Dareh Tepe , Iran", Paleorient, Vol.2, NO.1 ,
207-209
- 1975 , " Ganj Dareh Tepe, Excavation Report ", Iran, Vol, XIII
178-180

Meldgaard J. et al.

تپه گوران

- 1963 " Excavations at Tepe Guran, Luristan " Acta
Archaeologica, Vol. 34 : 110-121

Thrane, H. Meldgaard. J and Mortensen P.

- 1964 " Excavations at Tepe Guran, Luristan. The Danish
Archaeological Expedition to Iran 1963 " Acta
Archaeologica , Vol, 34: 97-133

Mortensen, P.

- 1966 " Additional Remarks on the Chronology of Early
Village-Farming Communities in the Zagros Area"
Summer, Vol. XX: 28-36
- 1974 " A Survey of Prehistoric Settlements in North Luristan"
Acta Archaeologica, Vol. 45: 1-47

- Coon, Carlton S. نمازهای ایران ، بررسی و حفاری
- 1951 " University Museum Excavations in Iran, 1949 "
 Archaeology, Vol. IV: 116-118
- 1951 Cave Explorations in Iran 1949. University Memographs.
 The University Museum. Philadelphia, University of
 Pennsylvania.
- 1952 " Excavations in Hotu Cave, Iran, 1951, A Preliminary
 Report." Proceeding of American Philosophical Societies
 96 No. 3: 231-49.
- 1957 Coon, Carlton S.
 The Seven Caves. Alfred A. Knopf: New York
- Braidwood, Robert J. آسیاب ، سراب ، سیابید
- 1960 " Seeking the World's First Farmers in Persian Kurdistan
 A Full-scale investigation of Prehistoric sites near
 Kermanshah." Illustrated London News, No. 6325, 22 October
 1960: 695-697
- 1961 " The Iranian Prehistoric Project, 1959-1960". Iranica
 Antiqua, Vol. I : 3-7
- Smith, P.E.L. تپه کنج دره
- 1964 " Gher-i Khar and Ganj Dareh, Excavation report" Iran ,
 Vol. V : 138-139
- 1968 " Prehistoric Excavations at Ganj Dareh Tope in 1967 "
 Memorial Volume with International Congress of Iranian Art
 and Archaeology , Iran. Tehran
 Vol. I : 183-191

- منطقه دهلران
- Hole, F. , Flannery Kent V. and Neely J.A.
- 1969 Prehistoric and Human Ecology of the Deh Luran Plain
An Early Village Sequences from Khuzistan: Iran .
Memoire of the Museum of Anthropology, University of
Michigan, No. 1. Ann Arbor, Michigan.
- 1977 Studies in the Archaeological History of the Deh Luran
Plain: The Excavation of Chagha Sefid. Memoire No. 9.
Museum of Anthropology, University of Michigan, Ann
Arbor, Michigan.
-
- de Mecquenem , R . خوزستان
- 1934 Fouilles de Suse 1929-1933. Memoires de la Mission
archeologique en Perse. Tome XXXV: 177-237
- L. Breton
- 1957 " The Early Periods at Susa, Mesopotamian Relations"
Irag, Vol. XIX : 79-124
- Adams, Robert Mc.
- 1962 " Agriculture and Urban Life in Early Southwe
Iran " Science 136, NO. 3511 (April 13, 1962),
p.p 109-122
- Dellfus, G.
- 1971 " Les Fouilles A Djaffarabad de 1969 a 1971 " DAFI
Vol. I : 17-86
- Perrot, J.
- 1972 " Fouilles Stratigraphiques de L'acropole de Suse "

Dollfus, G.

- 1973 " Jaefarabad " in Proceeding of the IInd Annual Symposium on Archaeological Research in Iran. Muzeñ-E Iran-E Bastan. Tehran , Iran. 29th Oct. 1st Nov. 1973: 1-14

از این به بعد از این سری نشریه با کلمات اختصاری زیر نام برده خواهد شد •

Proc. شماره Annual Symp. Arch. Res.

Dollfus , G.

- 1974 " La 6^e Campagne de fouilles a Jaefarabad ,Xuzestan " in Proc. III Annual Symp. Arch. Rec. Tehran, Iran: 13-22

- 1975 " Les fouilles a Djaffarabad, Periodes I et II ", DAFI 1 (1971): 17-86 and DAFI 5 (1975): 11-221

Contenau, G and Ghirshman R.

ته گیلان

- 1935 Fouilles de TepeGiyan, Pres de Nehavend, 1931 et 1932. Paris.

Gautier, J.E. and Lampre G.

موسیان

- 1905 Fouilles de Moussian. France de Tejeston Perse. Memoires Vol. 8, Paris: 59-148

Deyet, M,

- 1928 Notes sur la Ceramique Peinte archaïque en Perse. in de Mecqueuem (ed) Memoires de la Mission Archeologique de Perse, Tome XX: 115-116

Delougaz, P.P.

چشم‌پوش

1967 " Chogha Mish " , Iran, Vol. V: 147-149

Delougaz, P.P. and Kantor H.J.

The Fourth Season of Excavations at Chogha Mish in
Khuzestan (1969-1970): Preliminary Report "

مجله باستان‌شناسی و هنر مجلد ۸ - ۷

این مقاله توسط آقای دکتر یوسف مجیدزاده به فارسی برگردانده شده است.

1972 " New Evidence for the Culture Development of Khuzistan"
in Memorial Volume of the International Congress of
Iranian Art and Archaeology , Theran, Isfahan, Shīraz
11-15 April 1968- Vol.I : 14-23

1975 " The 1973-74 Excavations at Coqa Mish " in Proc. III
Annual Symp. Arch. Res. Tehran, Iran: 93-102

Levine, L.D.

ماه‌های دشت و سه کابسی

1977 "The Neoliteic and Chalcolithic Periods in Mahidasht "
Iran , Vol. 39-50

1974 " The Excavations at Seh Gabf " in Proc. III Annual
Symp. Arch. Res. Tehran, Iran: 31-44

Sadek-Koores, Hind

بررسی دوران پارینه سنگی در آذربایجان شرقی

1974 " Paleolithic Cultures in Iran" In Proc. In , Annual
Symp. Arch, Res. Tehran, Iran

1976 Early Hominid Traces in East Azarbaijan" in Proc. IV
Annual Symp. Arch.Res.Tehran, Iran

Dyson, R.H.Jr. and Voigt M.

تپه جاجی فیروز

- 1969 " Brief report on 1968 Excavations at Hajji Firuz "
Iran Vol. VII: 179-80

Voigt, M.M.

- 1977 " The Subsistence Economy of a Sixth Millennium Village
in the Ushna-Solduz Valley " in Mountains and Lowlands
Essay in Archaeology of Greater Mesopotamia, ehevine
L.D. and Young, T.O.Jr. (ed) Bibliotheca Mesopotamica
Vol.7. Malibu : 307-346

Dyson, R.H.Jr. and young T. Cuyler JR.

پیزدلسی تپه

- 1960 " The Solduz Valley , Iran : Pîsdelî Tepe "
Antiquity, Vol. 34 : 19-28

Young T.Cuyler Jr.

دالما تپه

- 1963 " Dalma Painted Ware " Expedition 5: 38-39

Hamlin, Carol

- 1975 " Dalma Tepe " , Iran Vol . XIII: 111-128

Burner, C.A.

یانیک تپه

- 1961 " Excavations at Yanik Tepe, North West Iran" , Iraq
Vol . XXIII : 138-153
- 1962 " Excavations at Yanik Tepe , Azerbaijan, 1961 "
Iraq , Vol. XXIV: 134-152
- 1964 " Excavations at Yanik Tepe , Azarbaijan, 1962 '
Iraq , Vol. XXVI: 54-61

Schmidt, E.F.

- 1934 " The Joint Expedition to Persia " Bulletin of the University Museum 5 NO. 3: 85-87
- 1935 " Excavation at Rayy " Bulletin of the University Museum 5 No. 4: 25-27
- 1935 " The Persian Expedition at Rayy " Bulletin of the University Museum 5 No. 5: 41-49
- 1936 " Rayy Research 1935, Part I " Bulletin of the University Museum 6 NO. 3: 79-87
- 1939 " Rayy Research , 1937 , Part II " Bulletin of the University Museum 6 NO. 4: 133-136

Hall A.R.

- 1935 " The Persian Expeditions, 1934 " Bulletin of the Museum of Fine Art, Boston No. 33: 155-59

Pope, A.U.

- 1935 " Discoveries at Harun Ar Rashid's Birthplace. Excavations at Rayy (The Ancient Greek Rhages) : Relics, Prehistoric and Mediaeval. From a City Once Equal in Splendour to Baghdad, but Destroyed By the Mongols in the 13th Century " Illustrated London News, 22 June 1935, No. 5018:1122-1123

Ghirshman, Roman.

- 1938 Fouilles de Sialk Pre de Kashan, 1933-1934-1937 Vol. I. Paris

قره تپه شهریار

Burton-Brown, T

1962 ((Excavations at shahriyar, Iran)) Archaeology,
NO, 15: 27-31

1972 ((Kara Tepe)) in Excavations in Iran, The British Contribution, Oxford
England: 15-16

گنج تپه

حاکمی، مهندس علی. چگونگی کاوشهای مختصر گنج تپه و تپه های اطراف
خوروین و آجین دو جین. گزارشهای باستانی، جلد اول صفحات ۱۶-۳
ساوه-قم

Pezard, G. and Bondoux, G.

1911 ((Mission de Teheran)) in Memoires Delegation France en perse, Tome
xii, Paris: 41-61

فلات مرکزی

Maleki, Y.

1968 ((Tehran-Abstract Art and Anin Motifs Among the ceramists of the Region
of Tehran))

Archaeologin Viva, No. 1 Sep. Nov. 1961, The Iran Bastan Museum: 43-58

تپه حصار دامغان

Schmidt, E. F.

1937 Excavations at Tpe Hissar Damoghan. Publication of the Iranian Section of
the University Museum.

University of pennsylvanin, philadelphia.

تپه سنگ چخماق

Masuda, s.

1972 ((Excavations at Tappe Sang-e Cagamg)) proc.

I Annual Symp. Arch. Res. Tehran. Iran: 23-33

1974 ((Tope Sang-e Cexmaq, Excavation Report)) Iran Vol. xii: 222-223

Crawford, V.

یاریم تپه

1962 " Beside the kara Su' Bulletin of Metropolitan
Museum of Art 21 No. 5: 263-73

Stronach, D.

1972 " Yarim Tepe " in Excavations in Iran , The British
Contribution, Oxford, England: 21-23

Wulsin, R.

تورنگ تپه

1932 " Excavations at Tureng Tepe, Near Astrabad " in
Supplement to the Bulletin of the American Institute
for Persian Art and Archaeology, Vol. 2, No.1

Deshayes, J.

1963 " Rapport Preliminaire sur deux premieres Campagnes
de Fouilles a Tureng Tepe " Syria, Vol.40: 85-99

1965 " Rapport Preliminaire sur le Troisième et Quatrième
Campagnes de fouilles a Tueng Tepe" Iranica Antiqua
Vol. V: 83-92

1967 " Ceramiques Peintes de Tureng Tepe " Iran, Vol.
V: 123-131

1968 " Tureng Tepe , Excavation Report " Iran Vol. VI
PP. 165-166

1970 "Tureng Tepe , Excavation Report " Iran Vol. VIII
PP. 207-208

1973 " Rapport Preliminaire sur la Neuvieme Campagne de
foilles a Turong Tepe I 1971 " Iran
Vol. XI: 141-152

Berghe, L. Vanden

بررسی هرود شست

"Recherches archeologique den le Marve Dasht "

گزارشهای باستانشناسی ، جلد دوم

Langsdorff, A. and McCown D.E.

تل پاکسون

1942 Tall-i Bahun A, Season of 1932, University of Chicago,
Oriental Institute Publication No. LIX

Egami N. and Somo T.

تل مار

1962 Marv Dasht II: Teh Excavations at Tall-i Cap in 1959 .
The Tokyo University Iraq-Iran Archaeological
Expedition. Report NO.3. The Institute for Oriental
Culture. University of Tokyo

Gogg.U.

تل نخودی

1963 " Excavations at Tall-i-Nokhodi" Iran Vol. I

1964 " Excavations at Tall-i-Nokhodi, 1962 " Iran Vol. II:
41-50

Caldwell, Joseph R.

تل ابلیس

1967 Investigations at Tall i-Iblia. Illinois State Museum
Preliminary Reports No.9. Springfield Illincis.

Lamber-Karlovsky, C.C.

تپه یحیی

1970 Excavations at Tepe Yahya, Iran , 1967-1969.
Progress Report I, Cambridge Mass

De Cardf, B.

بمپور

1968 " Excavations at Bamgur, S.E. Iran: A Brief Report "
Iran Vol . VI: 135-155

Humb , C . W .

لديز بلوچستان

1979 The Ladizian: an industry of the Asian Chopper
Chopping Tool Complex in Iranian Baluchistan.
Borrance and Company , Philadelphia.

بخش تاریخی و اسلامی :

دین های ایران باستان: تالیف هنر يك ساموئل نیبرگ ترجمه دکتر سیف الدین نجم آبادی.

اقلیم پارس: تالیف سید محمد تقی مصطفوی.

هنر ایران دوره پارت و ساسانی: تالیف گیرشمن ترجمه دکتر بهرام فره وشی.

هنر ایران ماد و هخامنشی: تالیف دکترگیرشمن ترجمه دکتر عیسی بهنام

هنر ایران: تالیف مسیوآندره گذار ترجمه دکتر بهروز حبیبی

سکه های ایران در دوران هخامنشی: از ارنست بابلون ترجمه ملك زاده و

خانبابایی

ایران در زمان هخامنشیان: تالیف دکتر مرتضی احتشام

تمدن ایران ساسانی: تالیف ولادیمرگریکسونیچ لوکونین ترجمه عنایت

الله رضا.

باستان شناسی ایران باستان: تالیف لوئی واندنبرگ ترجمه دکتر عیسی

بهنام.

آئین میترا: تالیف مارتن و زمازن ترجمه بزرگ نادرزاد.

عصر اوستا: تالیف پروفیسورسن جاتا، پروفیسوراشبیگل

پروفیسورگینگزوپروفیسورویندیشمن ترجمه مجید رضی.

کیش های ایران در عهد ساسانیان: تالیف پروفیسور عباس شوشتری

(مهرین)

ایران نامه تاریخ ساسانیان: تالیف پروفیسورعباس شوشتری (مهرین)

تخت جمشید: تالیف ار. اف. اشمیدت.

ایران در عهد باستان: تالیف دکتر محمد جواد مشکور

تاریخ حجاری: ترجمه مصطفی فرزانه.

تاریخ تمدن ویلدرانت: ۲۴ جلد شامل تمدن اعصار مختلف ایران و جهان.
منظومه درخت آسوریک: تالیف دکتر ماهیار نوابی.
فرهنگ هزوارش های پهلوی: تالیف دکتر محد جواد مشکور.
متن های پهلوی: دکتر ماهیار نوابی.
اساطیر ایران: دکتر مهرداد بهار.
پایتخت های شاهنشاهان هخامنشی: تالیف علی سامی از انتشارات
دانشگاه شیراز
موزه های جهان و آثار هنری ایران: تالیف سعید نژند و علی اصغر پروینی
از انتشارات دانشگاه شیراز و مقدمه ای از ریچارد فرای
تمدن ایران باستان: تالیف مهرداد مهرین.
باستان شناسی کتاب مقدس: دکتر جان الدرترجمه سهیل آذری.
بررسی یسنا: استادپورداود.
پشت ها: استادپورداود.
نگارگری در ایران: بازیل گری ترجمه فیروز شیروانلو
سکه های پادشاهان اشکانی: سید مرتضی سرمدی همدانی.
کوروش کمجر: دکتر هادی هدایتی.
ری باستان: دکتر حسین کریمان.
تمدن هخامنشی: تالیف علی سامی
تمدن ساسانی: تالیف علی سامی.
هگمتانه: تالیف سید محمد تقی مصطفوی.
سرامیک ایران: تالیف کارلزویلیکسون نیویورک ۱۹۶۳.
Iranian Ceralnic, Charles K. Milkinson, 1963

- نزهت القلوب : تالیف حمدالله مستوفی
- تاریخ گزیده : تالیف حمدالله مستوفی ، ترجمه دکتر عبدالحسین نوائی
- فردوس المرشديه فی اسرار الصمدیه : تالیف محمود بن عثمان
  - سفرنامه : اوژن فلاندن
  - سفرنامه : تاورنیه
  - سفرنامه : ابن بطوطه
  - سفرنامه : پیترودولا وایه
- آثار ایران : تالیف آندره گذار ترجمه محمد تقی مصطفوی
- احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم : تالیف مقدسی
- تاریخ ایران قدیم : تالیف مشیرالدوله حسن پیرنیا
- الفهرست : تالیف ابن الندیم
- گزارشهای باستان شناسی : در چهارمجلد از انتشارات اداره کل باستان شناسی ایران
  - جهان اسلام : نگارش عمادزاده
- نگرش برمدینه شهر بیابهر : (آماده چاپ) در اختیار جهاد دانشگاهی
  - تالیف : نسرن سرفراز
  - فارسنامه : ابن بلخی
- کاروانسراهای ایران : تالیف دکتر یوسف کیانی
- معماری اسلامی ایران در دوره ایلخانان : تالیف ویلیترجمه دکتر عبدالله فریار
  - تاریخ هنر : تالیف ه. ر. و. و. جنسین ترجمه پرویز مرزبان
  - تاریخ هنرهای مصور : تالیف علینقی وزیری و دکتر سیمین دانشور
  - شاهنامه هایسنقری : تالیف هایسنقر میرزا
- ایران از نظر خاورشناسان : نوشته ۱۶ تن از خاورشناسان ترجمه دکتر رضا زاده شفق

تاریخ تمدن اسلام: تالیف جرجی زیدان ترجمه علی جواهر کلام.
 هنر عهد تیموری: تالیف عبدالحی حبیبی.
 هنر اسلامی: تالیف ارنست کونل ترجمه مهندس هوشنگ طاهری.
 الملل و النحل: تالیف ابوالفتح محمد بن عبدالکریم شهرستانی.
 تاریخ جامع ادیان: تالیف جان ناس ترجمه علی اصغر حکمت.
 قالی ایران: تالیف سیسیل ادوار ز ترجمه مهین دخت نیا.
 میراث اسلام یا آنچه مغرب زمین به ملل اسلامی مدیون است: بقلم ۱۳ تن
 از مستشرقین و استادان ترجمه مصطفی علم.
 قصص قرآن تاریخ انبیا: تالیف سید محمد باقر موسوی و علی اکبر غفاری.
 خدمات متقابل اسلام و ایران: تالیف آیت الله شهید مرتضی مطهری.
 نقاشی ایرانی از کهن ترین روزگار تا دوران صفویان: نگارش علی اکبر
 تجویدی.
 مبانی جامعه شناسی: تالیف دکتر علی اکبر ترابی.
 معنی هنر: نوشته هر برت رید ترجمه نجف دریا بندری
 تاریخ هنر جهان: نوشته آجان- و ینگرت- مالر ترجمه دکتر هوشمند
 ویژه.
 مجلات هنر و مردم: مقالات مربوط به تحقیقات نقاشی و باستان شناسی.
 هنر آدمیان نخستین (شناخت اجتماعی هنر): جلد ۱ تالیف رضا علامه زاده
 هنر تمدنهای پیشین (شناخت اجتماعی هنر): جلد ۲ تالیف رضا علامه زاده
 صدای يك دست، ۱۱۲ داستان ذن: ترجمه مسعود برزین.
 ذن چیست: ترجمه ع پاشائی
 طریقت ذن: ترجمه دکتر هوشمند ویژه.
 سکه های محمدی: موزه بریتانیا کاتالوگ
 A catalogue of the mohammadian coins in the British Museum.

سکه های عرب سامانی:تالیف جان واگر

Arab-Sasanian coins John.WALKER1967

هنر اسلامی: تالیف دیویدتالیت رایس نیویورک ۱۹۶۵

IslamicArt David Talbot Rice1965

بررسی هنر ایران: جلدپانزدهم از ارتورا بهام پوپ

A. survey ofpersian art.from Arthur Uphum Pope.is Vol

شاهکارهای نقاشی چین: از موزه ملی چین

Master Pieces of chines Painting.from National Pace Musueum.

شاهکارهای ظروف مینائی: از موزه ملی چین

Master pieces of Enamel Ware From Nation al Palace mousum.

شاهکارهای ظروف چینی: از موزه ملی چین

MASTER Works of chines Porce porcelain From National Palace Museum.

شاهکارهای ابریشم و پرده دوزی چین: از موزه ملی چین

Master Pieces of chines Silk capestry and Embrodery.From National palace Mu-

seum.

هنر و فرهنگ چین: از رنه آروست.

Chines art and culture from Rene Arousset.

هنر هند: از ماریوبازاگیلی

Art of India from Mario-Bussaglie

هنر چین: از فانیلی مکنزی

Chinese Art from Finlay Machenzie

هنر ژاپن: از ریموند جانز

Japanese Art from Raymond Jones

تاریخ چین: از ابرهارد

A History of China from Eber Hard.

شاهکارهای نسخ خطی: از تامزوهودسون

Royal persian Manuscripts from Thomes and Hudson

سفال اسلامی: تالیف ارنست گروب

Islamic Pottery Ernest J.Grube

سفال لعابدار نازک: تالیف آلن گیج

Tin Glaze Pottery Alan Caige

شیشه های ایرانی: چاپ نیویورک

Persian Glass Weath Er-Hill & Tanhosha

فلزکاری اسلامی: تالیف گزافهروری

Islamic Metal Work by Geza Fehervari

صنایع و هنر ایران: در ۶ جلد تالیف آرتور ابهام پوپ چاپ لندن

Survey of Iranian Art, Six Volumes 1938 by Arthnr Uphum Pope

هنر اسلامی: تالیف ریچارد اتینگ هاوسن.

Islamic Art by Richard Etting Havscn

هنر اسلام: تالیف کارل دوری

Art of Islam, Carel J. Dury

نقاشی ایرانی و هنرها: تالیف رابینسن کروب

Islamic Painting and the Arts of the book Robinson, Grube

دائرة المعارف اسلامی: در چهار جلد چاپ لیدن ولندن ۱۹۰۸-۱۹۲۶

The Encyclopaedia of Iran Leyden and London, 1908 to 1936, four
Volumes and Supplement.

شاہکارهای میناتور چین: از موزه ملی چین

Master Pieces of Chines Minature from National Place Museum.

شاہکارهای خوشنویسی چین: از موزه ملی چین

Master Works of Chines Bronze from National Place Museum.

نقاشی های قاچار: از اس. جی. فالك

Qajar Painting from S.J. Falk

سفالسازی و صنایع اسلام: تالیف هانری ریویز چاپ پاریس

La Ceramique dans l'art musuloman, two Volumes, Henri Riviere

Paris, 1914

معماری در صنایع اسلام: تالیف هانری سالادین چاپ پاریس

Manuel d'art Musulman I, Architecture, Henri Saladin Paris, 1907

آثار معماری خراسان: تالیف ارنست دیز چاپ وین

Churasanische Baudenkmaler I. Ernst Diez Vienne 1912-1914

آثار معماری ایران چاپ برلن

Denkmaler Persische Baukunst two Volumes, Berlin, 1910

صنایع اسلامی چاپ دانشگاه میشگان

Art Islamica DR. Mehmet Aga Oglu. (Ed) University of Michigan Press

Ann Arbor Semi- Annual.

گزارش بنگاه آمریکائی برای صنعت و باستان شناسی ایران - چاپ نیویورک

Bulletin of the American Institute for Iranian Art, and Archaeology

سفالسازی اسلامی : چاپ لندن تألیف بوتلر سال ۱۹۲۰

Islamic Pottery, A.J. Butler, London, 1920

سفالسازی قدم اسلام و مهد آن : تألیف م. پزارد چاپ پاریس سال ۱۹۲۹

La Ceramique de Islam at Ses Orages, two Volumes Maurice Pezord,

Paris, 1929

مطالعات تاریخی منسوجات (این کتاب بهترین متن برای دانشجویان است)

Studies in Textile History

سفال اسلامی سال ۱۹۴۷

La Poterie Islamique 1974

نقاشی های ایرانی : تألیف بازیل گری

Persian Painting by Buzil Gray

هنر قدیم خاور نزدیک : تألیف استون لوید - تامز هودسن

The Art of the Ancient Near east Stonlloyd - Thames and Hudson

سرامیک : تألیف نلسون

Ceramics by Nelson

معماری شرقی

Oriental Architecture

پرسپولیس: تألیف اشعیدت درسه جلد

Persepolis by Schmidt, 3 Volume

تاریخ شاهان ایران : تألیف اولمستد

History of the Persian Empire, Olmstead.

بررسی هنرهای دستن اهرانی : تألیف جان کلاک

A Survey of Persian Handicraft, Jan Gluck

سفال عصر اشکانی از سلوکیه : تألیف دبواز چاپ آمریکا

Partian Pottery from Seleucia of the tigris, Neilson C. DeBevoire

University of Michigan Press Ann Arbor, 1934

نقاشی های ایرانی: تالیف بازیل گری

Persian Painting by Buzil Gray.

هنر قدیم خاور نزدیک: تالیف استون لوید- تامز و هودسن

The Art of the Ancient Near East Stonlloyd-Thames and Hudson

سرامیک: تالیف نلسون

Ceramics by Nelson
Oriental Architecture معماری شرقی

پرسپولیس: تالیف اشپیت در سه جلد

Persepolis by Schmidt,3 Volume.

تاریخ شاهان ایران: تالیف المستل

History of the persian Empire,Olmstead.

بررسی هنر های دستی ایرانی: تالیف جان گلاک

A Survey of persian Handicraft,Jan Cluck

سفال عصر اشکانی از سلوکیه: تالیف دیواز چاپ آمریکا

Partian Pottery from Seloucia on the the tigris,Neilson.C bebevire University of

Michigan press Ann Arbor,1934

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳

شماره ۷۲/۳۶۴۹

پیوست

بیت عالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۲/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۲/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری پروندههای آموزشی، حذف دروس ناموفق و واحدهای غیر ضرور و انجام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردد.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد
۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختتامی به پایان نامه دارد).

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph.D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۲۰ واحد می تواند اختتامی به رساله داشته باشد).

در این صورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضرور، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقلیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۲-۷۳ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۳ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، در این صورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد بر عهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکمیلی مربوطه ذریعته است.

رای صادره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به مرحله اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

(Handwritten signature)

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمنداست به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم نائینی

مدیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بشماری

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۳/۲۶۶۳

دستورالعمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کارشناسی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند بر اساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی دو، سه یا چهار واحد از سقف واحد خود کسر کنند.
- ۴-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
- ۴-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
- ۴-۳: آن دسته از دانشجویانی که در جدول بند ۴-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجوی، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
- ب: در سبب برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سبب آنها قبلاً گذرانده است، بر اساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
- ج: گذراندن دروس سبب از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن دروس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
- د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کارشناسی، کارشناسی و کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مقرر جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳ در مورد دستورالعمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کارشناسی، کارشناسی و کارشناسی ارشد صحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمائید به واحدهای مجری اصلاح نماید.

سید محمد کاظم نائینی

رئیس هیأت مدیره شورای عالی برنامه ریزی